

Otto Kahler a jeho rod II: Léta zrání v Praze

Pavel Čech

Kabinet dějin lékařství 3. LF UK, Praha

Souhrn

Otto Kahler (1849–1893), syn ranlékaře Zemské trestnice, prožil své dětství a mládí v rodné Praze. Promován na Karlo-Ferdinandově univerzitě (1871, 1872) stal se ve starém německočeském selském rodu lékařem druhé generace. Pracoval pak jako sekundář (od roku 1873) a asistent (od roku 1875) u prof. Josefa Hally na II. lékařské klinice Všeobecné nemocnice. Krátce před habilitací (1878) zahájil ve spolupráci s Arnoldem Pickem z Ústavu choromyslných intenzivní výzkum patologie a patologické anatomie ústřední nervové soustavy (1878–1880) vedoucí k objevu pravidla uspořádání vláken v zadních provazcích hřebetní míchy – Kahler-Pickova zákona (1880). Spoluredigoval pak týdeník *Prager medicinische Wochenschrift* (1880–1889). Po rozdělení univerzity podle jazyka výuky příslušel nedávno jmenovaný mimořádný profesor (1882) stejně jako celá II. lékařská klinika k Německé Karlo-Ferdinandově univerzitě. Setkání s případem mnohočetného myelomu u pacienta pražské Kupecké nemocnice v prosinci 1885 upoutalo jeho pozornost k symptomatologii této choroby.

Klíčová slova: Kahler-Pickův zákon – Karlo-Ferdinandova univerzita – mnohočetný myelom – Otto Kahler – Praha – rodopis

Otto Kahler and his family: II. Ripening years in Prague

Summary

Otto Kahler (1849–1893), a son of a wound physician at the Provincial Prison, spent his childhood and youth in his native Prague. After graduated from Charles-Ferdinand University (1871, 1872) he became a second-generation physician in an old German-Czech peasant family. He thereafter worked as an intern (from 1873) and assistant (from 1875) with Prof. Joseph Halla at the IInd Medical Clinic of the General Hospital. Shortly before habilitation (1878), in collaboration with Arnold Pick from the Insane Asylum, he began an intense research on pathology and pathological anatomy of the central nervous system (1878–1880) which resulted in discovery of the rule for arrangement of fibres in the posterior funiculi of the spinal cord – the Kahler-Pick law (1880). Then he coedited the weekly *Prager medicinische Wochenschrift* (1880–1889). After the division of the University according to teaching language the recently appointed extraordinary professor (1882) as well as the whole IInd Medical Clinic belonged to the German Charles-Ferdinand University. His encounter of a case of multiple myeloma in the Prague Merchants' Hospital in December 1885 attracted his attention to symptomatology of this disease.

Key words: genealogy – Charles-Ferdinand University – Kahler-Pick law – multiple myeloma – Otto Kahler – Prague

Rod Kahlerů, mezi rody s českými kořeny jeden z nejštědřejších dodavatelů pozoruhodných osobností dějinám medicíny, dosáhl hned ve druhé ze 4 lékařských generací vrcholu v osobě **Otto Kahlera** (obr. 1), druhého z 5 lékařů v přímé posloupnosti [1].

Druhá lékařská generace: Otto Kahler (1849–1893)

Ranlékařův syn

Prostřední ze 3 dětí a starší ze 2 synů zprvu nemanželské dcery statkáře od Kladna **Anny Součkové** (1827–1897) a někdejšího docenta akologie a desmaturgie na

Lékařské fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze (1844), policejního a soudního lékaře na pražském Novém Městě (1845) a od roku 1846 ranlékaře pražské Zemské (Svatováclavské) trestnice **Josefa Kahlera** (1810–1870) [1] přišel na svět s přispěním zkoušené báby Amalie Plattové **8. ledna 1849** v Praze v domě čp. 414 U tří per (jinak též U vlčího hrudla) na staroměstském **Uhelném trhu 9** (obr. 2). Dva dny nato ho v kostele sv. Havla (obr. 3) v přítomnosti kmotrů prof. Karla Johanna Vietze (pražského historika) a **Anny Smitkové** (v níž jsme identifikovali novorozencovu babičku) pokřtil farář Ignaz Stelzig jmény **Otto, Joseph a Karl** (obr. 4) [2]. Ottova sestra **Gabriela Kahlerová** se narodila 18. ledna 1848 v domě

čp. 156 na rohu ulic Dominikánské (dnes Husovy) a Karlovy, bratr Josef Kahler 2. července 1851 v domě U tří per. Rodina pak roku 1852 přihlásila pobyt v domě U sv. Marka, jinak též U žlutého (či zlatého) benátského lva na Václavském náměstí 9 v Praze II, čp. 838, a roku 1862 v domě čp. 29 v novoměstské Široké (dnes Jungmannově) 19 (obr. 5) [1]. V tomto domě prožili Kahlerovi poslední 4 roky před Ottovou maturitou (1866) a potom i všechna léta jeho univerzitních studií.

Alma mater Pragensis

Na Lékařské fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze přednášel anatomii stále ještě v Karolinu (obr. 6)

Obr. 1. Pražský internista Otto Kahler (1849–1893)

Obr. 2. Uhelný trh 414/9 – bydliště rodiny (1848–1852) a Ottův rodný dům (1849)

objevitel vrozené posterolaterální brániční kýly **Vincenz Alexander Bochdalek**. Ve fyziologickém ústavu ve Spálené ulici byl stárnoucí **Jan Evangelista Purkyně** často zastupován asistentem **Františkem Novotným**, jenž tam přidával i nepovinné přednášky z histologie a embryologie; roku 1867 navíc ve Svatováclavských lázních zřídili další fyziologický ústav, kam byl jako druhý profesor fyziologie z Padovy povolán **Maxmillian Heinrich Vintschgau**. Lékařskou chemii přednášel fytochemik **Friedrich Rochleder**, zoochemii zemský soudní chemik a průkopník organické chemie **Josef Udalrich Lerch**, patologickou anatomii objevitel duodenojejunální kýly **Václav Treitz**, všeobecnou a experimentální patologii autor průkazu nakažlivosti druhotních příznaků syfilidy **Johann Waller**, soudní a státní lékařství zemský soudní lékař **Josef Maschka**. Speciální patologii a terapii vnitřních chorob vyučovali na dvou lékařských klini-

Obr. 3. Kostel sv. Havla – místo Ottova křtu (1849)

Obr. 4. Zápis Ottova narození a křtu (1849) – levá strana

Nummer	Von	Beschreibung	Zurückgefordert
111	Olla, Siegels	1 - 1 - 1	1 von Bubler 1 Pf 1 von der Leder 1 Pf 1 S. Grünthal 1 Pf 1 von - 1 Pf
112	Hans		
113	Hans		
114	Hans		
115	Hans		
116	Hans		
117	Hans		
118	Hans		
119	Hans		
120	Hans		
121	Hans		
122	Hans		
123	Hans		
124	Hans		
125	Hans		
126	Hans		
127	Hans		
128	Hans		
129	Hans		
130	Hans		
131	Hans		
132	Hans		
133	Hans		
134	Hans		
135	Hans		
136	Hans		
137	Hans		
138	Hans		
139	Hans		
140	Hans		
141	Hans		
142	Hans		
143	Hans		
144	Hans		
145	Hans		
146	Hans		
147	Hans		
148	Hans		
149	Hans		
150	Hans		
151	Hans		
152	Hans		
153	Hans		
154	Hans		
155	Hans		
156	Hans		
157	Hans		
158	Hans		
159	Hans		
160	Hans		
161	Hans		
162	Hans		
163	Hans		
164	Hans		
165	Hans		
166	Hans		
167	Hans		
168	Hans		
169	Hans		
170	Hans		
171	Hans		
172	Hans		
173	Hans		
174	Hans		
175	Hans		
176	Hans		
177	Hans		
178	Hans		
179	Hans		
180	Hans		
181	Hans		
182	Hans		
183	Hans		
184	Hans		
185	Hans		
186	Hans		
187	Hans		
188	Hans		
189	Hans		
190	Hans		
191	Hans		
192	Hans		
193	Hans		
194	Hans		
195	Hans		
196	Hans		
197	Hans		
198	Hans		
199	Hans		
200	Hans		
201	Hans		
202	Hans		
203	Hans		
204	Hans		
205	Hans		
206	Hans		
207	Hans		
208	Hans		
209	Hans		
210	Hans		
211	Hans		
212	Hans		
213	Hans		
214	Hans		
215	Hans		
216	Hans		
217	Hans		
218	Hans		
219	Hans		
220	Hans		
221	Hans		
222	Hans		
223	Hans		
224	Hans		
225	Hans		
226	Hans		
227	Hans		
228	Hans		
229	Hans		
230	Hans		
231	Hans		
232	Hans		
233	Hans		
234	Hans		
235	Hans		
236	Hans		
237	Hans		
238	Hans		
239	Hans		
240	Hans		
241	Hans		
242	Hans		
243	Hans		
244	Hans		
245	Hans		
246	Hans		
247	Hans		
248	Hans		
249	Hans		
250	Hans		
251	Hans		
252	Hans		
253	Hans		
254	Hans		
255	Hans		
256	Hans		
257	Hans		
258	Hans		
259	Hans		
260	Hans		
261	Hans		
262	Hans		
263	Hans		
264	Hans		
265	Hans		
266	Hans		
267	Hans		
268	Hans		
269	Hans		
270	Hans		
271	Hans		
272	Hans		
273	Hans		
274	Hans		
275	Hans		
276	Hans		
277	Hans		
278	Hans		
279	Hans		
280	Hans		
281	Hans		
282	Hans		
283	Hans		
284	Hans		
285	Hans		
286	Hans		
287	Hans		
288	Hans		
289	Hans		
290	Hans		
291	Hans		
292	Hans		
293	Hans		
294	Hans		
295	Hans		
296	Hans		
297	Hans		
298	Hans		
299	Hans		
300	Hans		
301	Hans		
302	Hans		
303	Hans		
304	Hans		
305	Hans		
306	Hans		
307	Hans		
308	Hans		
309	Hans		
310	Hans		
311	Hans		
312	Hans		
313	Hans		
314	Hans		
315	Hans		
316	Hans		
317	Hans		
318	Hans		
319	Hans		
320	Hans		
321	Hans		
322	Hans		
323	Hans		
324	Hans		
325	Hans		
326	Hans		
327	Hans		
328	Hans		
329	Hans		
330	Hans		
331	Hans		
332	Hans		
333	Hans		
334	Hans		
335	Hans		
336	Hans		
337	Hans		
338	Hans		
339	Hans		
340	Hans		
341	Hans		
342	Hans		
343	Hans		
344	Hans		
345	Hans		
346	Hans		
347	Hans		
348	Hans		
349	Hans		
350	Hans		
351	Hans		
352	Hans		
353	Hans		
354	Hans		
355	Hans		
356	Hans		
357	Hans		
358	Hans		
359	Hans		
360	Hans		
361	Hans		
362	Hans		
363	Hans		
364	Hans		
365	Hans		
366	Hans		
367	Hans		
368	Hans		
369	Hans		
370	Hans		
371	Hans		
372	Hans		
373	Hans		
374	Hans		
375	Hans		
376	Hans		
377	Hans		
378	Hans		
379	Hans		
380	Hans		
381	Hans		
382	Hans		
383	Hans		
384	Hans		
385	Hans		
386	Hans		
387	Hans		
388	Hans		
389	Hans		
390	Hans		
391	Hans		
392	Hans		
393	Hans		
394	Hans		
395	Hans		
396	Hans		
397	Hans		
398	Hans		
399	Hans		
400	Hans		
401	Hans		
402	Hans		
403	Hans		
404	Hans		
405	Hans		
406	Hans		
407	Hans		
408	Hans		
409	Hans		
410	Hans		
411	Hans		
412	Hans		
413	Hans		
414	Hans		
415	Hans		
416	Hans		
417	Hans		
418	Hans		
419	Hans		
420	Hans		
421	Hans		
422	Hans		
423	Hans		
424	Hans		
425	Hans		
426	Hans		
427	Hans		
428	Hans		
429	Hans		
430	Hans		
431	Hans		
432	Hans		
433	Hans		
434	Hans		
435	Hans		
436	Hans		
437	Hans		
438	Hans		
439	Hans		
440	Hans		
441	Hans		
442	Hans		
443	Hans		
444	Hans		
445	Hans		
446	Hans		
447	Hans		
448	Hans		
449	Hans		
450	Hans		
451	Hans		
452	Hans		
453	Hans		
454	Hans		
455	Hans		
456	Hans		
457	Hans		
458	Hans		
459	Hans		
460	Hans		
461	Hans		
462	Hans		
463	Hans		
464	Hans		
465	Hans		
466	Hans		
467	Hans		
468	Hans		
469	Hans		
470	Hans		
471	Hans		
472	Hans		
473	Hans		
474	Hans		
475	Hans		
476	Hans		
477	Hans		
478	Hans		
479	Hans		
480	Hans		
481	Hans		
482	Hans		
483	Hans		
484	Hans		
485	Hans		
486	Hans		
487	Hans		
488	Hans		
489	Hans		
490	Hans		
491	Hans		
492	Hans		
493	Hans		
494	Hans		
495	Hans		
496	Hans		
497	Hans		
498	Hans		
499	Hans		
500	Hans		

kách zakladatelé tzv. „pražské lékařské školy“ a šiřitelé učení vídeňských krajanů Karla Rokitanského a Josefa Škody – na I. lékařské klinice Anton Jaksch, na II. lékařské klinice Josef Halla. Speciální chirurgickou patologii

Obr. 5. Široká (dnes Jungmannova) 29/19 – bydliště rodiny (1862–1876)

Obr. 6. Železná 541/9 - Karolinum

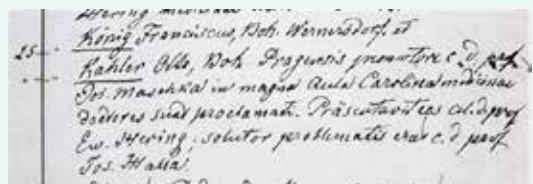

a terapii přednášel konzervativec Josef Blažina, porodnictví a gynekologii vynikající učitel, ale Semmelweisův odpůrce Bernhard Seyfert (do roku 1870) a po něm pokrokový Jan Streng (od roku 1870), oftalmologii zemský oční lékař, zdokonalitel očního zrcátka a odpůrce jazykového rozdělení pražské univerzity Josef Hasner, pediatrii autor oblíbeného kompendia Johann Steiner, dermatologii objevitel acetonurie při cukrovce, průkopník výzkumu autointoxikací Vilém Petters a psychiatrii průkopník pyretoterapie i celostátního boje proti strumě Franz Köstl [3,4].

Otto v 5. ročníku ztratil otce, zemřelého 9. září 1870 na schůzi výpomocného spolku pro raněné vojíny [1]. Po 5 letech studií (1866–1871) bez někdejších semestrálních a výročních zkoušek, zrušených Všeobecným studijním řádem už roku 1850 [4], dosáhl 25. listopadu 1871 titulu **Medicinae doctor** (ve Velké aule Karolina jej

Obr. 7. Zápisy doktorských promocií Otto Kahlera na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze

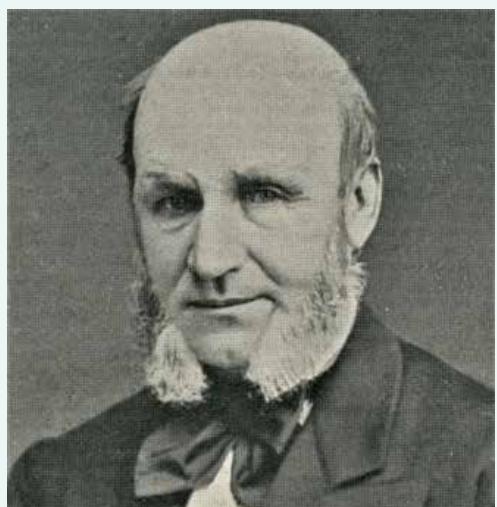
25. listopadu 1871 (Med.Dr.)

15. června 1872 (Chir.Dr.)

Obr. 8. Pařížský neurolog Guillaume-Benjamin Duchenne de Boulogne (1806–1875)

i dalšího kolegu z Čech, tedy „Bohema“ Františka Königa z Vernéřovic představil vloni nastoupivší profesor fyziologie **Ewald Hering**, promotorem byl profesor státního a soudního lékařství **Josef Maschka** a jako „*solutus problematis*“ je v matrice zapsán profesor **Josef Halla** z II. lékařské kliniky). 18. března 1872 získal Kahler titul ***Artis obstetriciae magister*** a 15. června 1872 s kolegy Hruškou a Konradem titul ***Chirurgiae doctor*** (obr. 7) [5] krátce předtím, než téhož roku nabyl účinnosti nový rigorální řád pro lékařské fakulty v monarchii, zavádějící jednotný titul ***Medicinae universae doctor*** (MUDr.) [4].

Obr. 9. Pařížský neurolog **Jean-Martin Charcot** (1825–1893)

Obr. 10. Ottova sestra **Gabriela Kahlerová-Richterová** (1848–1874)

Žák Duchenneův a Charcotův

Několik měsíců pobyl Otto v pařížské nemocnici Salpêtrière, kde tehdy působili otcové neurologie **Guillaume-Benjamin Duchenne de Boulogne** (1806–1875) (obr. 8), autor nedávno vydané monografie o kineziologii svalové soustavy (1867), a **Jean-Martin Charcot** (1825–1893) (obr. 9), jenž roku 1869 popsal amyotrofickou laterální sklerózu. Pařížský studijní pobyt založil Kahlerovo trvalé zaujetí klinikou i patologickou anatomii ústřední nervové soustavy [6].

Ztráta sestry

Gabriela Kahlerová (obr. 10), provdaná za smíchovského továrníka **Alexandra Richtra** (1843–1914), syna zakladatele tamní textilky [7,8], budoucího mecenáše Nového

Obr. 11. Ottův švagr **Alexander Richter** (1843–1914)

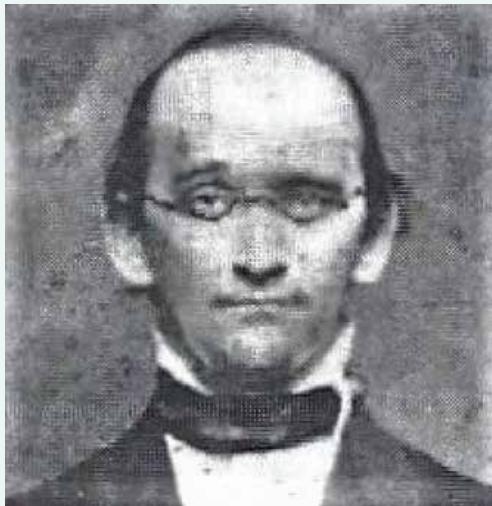

Obr. 12. U nemocnice 499/2 – Všeobecná nemocnice (1790–dosud)

německého divadla, liberálního politika, poslance Českého zemského sněmu, člena Panské sněmovny i vrchního ředitele České spořitelny (obr. 11), přivedla ve smíchovském domě čp. 18 (dnes Štefánikova 18/25) na svět 3 děti – nejprve 15. června 1868 syna **Franze** [9], budoucího inženýra, jenž pak roku 1915 zemřel v Bubenči, na své přání byl zpopelněn v Drážďanech (v habsburské monarchii to ještě nebylo možno) a pochřben v Žitavě [10]; 8. října 1871 porodila Gabriela dceru **Hedwig** [11], budoucí snachu předáka německých liberálů v Čechách,

Obr. 13. Pražský internista Josef Halla (1814–1887)

Obr. 14. Rytířská 400/22 – rodný dům Amélie Zdekauerové (1855)

poslance Českého zemského sněmu Franze Xavera Schmeykala [12]; když se jí 27. ledna 1874 narodil syn **Alexander**, byla mu při křtu 1. února 1874 kmotrou teta Rosa Richtrová-Pollaková, choť právníka a statkáře z Kamýka, a kmotrem strýc Otto Kahler [13]. Krutá hra osudu však den chlapcova křtu proměnila v den smutku, neboť 26letá Gabriela téhož 1. února zemřela na „ochrnutí plíc“ a 3. února byla pochována v Košířích [14]. Syn Alexander měl pak život ještě kratší – skonal na endokarditidu 27. září 1896 [13].

Hallův asistent

Po návratu z Paříže pracoval Otto Kahler od 4. ledna 1873 v Praze jako sekundární lékař na různých odděleních Všeobecné nemocnice (obr. 12), od října roku 1875 do září roku 1880 jako asistent II. lékařské kliniky [3,15], jejímž přednostou byl výše zmíněný profesor **Josef Halla** (1814–1887) – propagátor učení Rokitanského a Škody, zakladatel „pražské lékařské školy“ a první fakultní po-

Obr. 15. kostel Nejsvětější Trojice – místo Ottova sňatku s Amélií Zdekauerovou (1876)

Obr. 16. Zápis Ottova sňatku s Amélií Zdekauerovou (1876) – levá strana

likliníky v monarchii, zakladatel a redaktor fakultního čtvrtletníku *Vierteljahrsschrift für die praktische Heilkunde* (1844–1879) a jeho přílohy *Forum für Medicinalangelegenheiten* (1848–1849), zakladatel a předseda Spolku německých lékařů v Praze i Spolku německých lékařů v Čechách (obr. 13) [3,15]. Do posledního ročníku Hallova čtvrtletníku (1879) přispěl Kahler řadou článků; už o 3 roky dříve však v prvním ročníku jiného pražského periodika – obnoveného týdeníku Jednoty praktických lékařů *Prager medicinische Wochenschrift*, redigovaného jeho zakladatelem prof. Gottfriedem Ladislavem z Rittershainu – publikoval svou protinu o farmakoterapeutické využitelnosti jasmínu planého (*Gelsemium sempervirens ein Antineuralgicum?* Prag

Obr. 17. Palackého 5 (vlevo) s bytem Kahlerových (1876–1881) a Palackého 7 (vpravo) s bytem F. Palackého a F. L. Riegra

Obr. 18. Pobytové přihlášky Kahlerovy rodiny (1873, 1876, 1881)

Med Wochenschr 1876; 1: 171–174) a tam také rok nato uveřejnil i kazuistický příspěvek o případu ochrnutí z otravy olovem (*Fall von Bleilähmung. Prag Med Wochenschr* 1877; 2: 579–581).

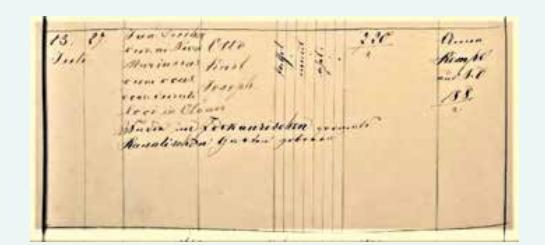
Sňatek s Amélií Zdekauerovou

8. července 1876 se Otto Kahler oženil [16] s jedenadvacetiletou (24. května 1855 narozenou a 30. května toho roku v kostele sv. Havla farářem Stelzíkem pokřtěnou) Amelií Zdekauerovou z barokního domu čp. 400/22 U zlatého okouna v Rytířské ulici na Starém Městě [16,17] (obr. 14), dcerou nedávno zemřelého potomka židovského rodu od šumavského Zdíkova, právníka a ředitele Hypoteční banky i České eskomptní banky a viceprezidenta Pražské obchodní komory Karla Constantina rytiče ze Zdekauerů (1819–1873) a jeho ženy Anny rozené Artusové (1820–1896), předsedkyně Pražského německého ženského výrobního spolku a Německého dívčího lycea [18]. Po ohláškách u sv. Havla i sv. Apolináře (15., 18. a 25. června) a na Olšanech (25. a 29. června a 2. července) a po udělení dispensu ke šnátku v sobotu 6. července byl Otto 8. července 1876 s Amelií oddán sice v přítomnosti svatohavelského faráře Petra Merhauta, ale nikoli u sv. Havla (ač tam byl obřad zapsán do matriky), nýbrž v kostele Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici (obr. 15), a oddávajícím knězem nebyl Merhaut sám ani trojický farář Jan Starý, nýbrž „Franciscus Hoppe, curatus“. Svědky na svatbě byli z nevěstin strany vídeňský c. k. ministerský rada Anton Artus a velkoobchodní společník Adolf Zdekauer, ze ženichovy strany Ottův přednosta prof. Josef Halla a ovdovělý švagr Alexander Richter (obr. 16) [16].

Obr. 19. Zápis narození a křtu Anny Kahlerové (1877) – levá strana

Obr. 20. Zápis narození a křtu Otto Kahlera mladšího (1878) – levá strana

Palackého 5

Na ulici Palackého byla přejmenována novoměstská Paříšská ulice, poté co tu velký dějepisec 26. května 1876 zemřel ve svém domě č. 719/7, nabytém sňatkem s Terezí Měchurovou a od 18. století dodnes zvaném MacNevenovský palác po majitelích z irského rodu pražského profesora farmakologie, institucí a patologie Williama MacNevena O'Kellyho ab Aghrim. Sousední dům č. 720/5, kde bydlel a 8. října 1874 zemřel básník Vítězslav Hálek, ozdobila tehdy Umělecká beseda jeho pamětní deskou s portrétním reliéfem od Bohuslava Schnircha (obr. 17); a zet Palackého, čelný český politik a poslanec říšské rady František Ladislav Rieger [19] dostal 15. srpna 1876 nového souseda, když svůj a manželčin pobyt v domě č. 720/5 přihlásil doktor Otto Kahler, předtím od 10. března 1873 přihlášený ve Všeobecné nemocnici (obr. 18) [20]. V následujících 2 letech tu přibyly první 2 z jejich 4 dětí, obě narozené ve vinohradské „Zdekuarově zahrádě“ (jíž však Pražané ze zvyku nikdy neprestali říkat Kanálka po původním majiteli a budovateli hraběti Canalovi) – 26. června 1877 Anna (obr. 19) a 13. července 1878 chlapec pokřtěný otcovými jmény v pozměněném pořadí **Otto Karl Joseph** (obr. 20) [21].

Domu č. 720/5 v Palackého ulici pak na pamětinosti ještě přidá pozdější příchod rodiny průkopníka české otorinolaryngologie **Otokara Frankenbergera** s ročním **Zdeňkem** (budoucím znamenitým histologem) v létě roku 1893 [22], kdy ale Kahlerova rodina bude už daleko a její hlava po smrti.

Carl Toldt

Z pražských událostí roku 1876 zasluhuje zmínky také nástup Kahlerova budoucího přítele a posléze i příbuzného: z Vídni povolaný řádný profesor **Carl Toldt** (1840–1920) (obr. 21) se tu 30. března ujal profesorem Henkem uprzedněně stolice anatomie; v ulici U nemoc-

nice začal v novostavbě naproti Všeobecné nemocnici budovat z Karolina přeložený Anatomický ústav Lékařské fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity a 15. října 1877 tam zahájil výuku [23]. U Ferdinanda Enkeho ve Stuttgartu vyšla téhož roku Toldtova učebnice histologie, pro jejíž 2. a 3. vydání (1884, 1888) napiše Otto Kahler později kapitolu o ústřední nervové soustavě.

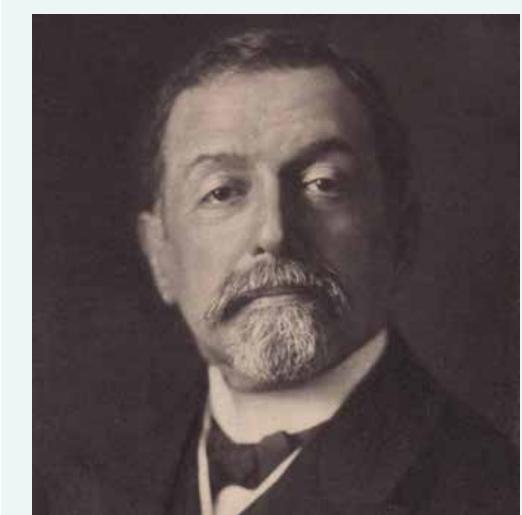
Arnold Pick

V roce 1877 nastoupil v pražském Ústavu choromyslných jako sekundář 26letý rodák z Velkého Meziříčí, absolvent jihlavského gymnázia a vídeňské lékařské fakulty **Arnold Pick** (1851–1924) (obr. 22), po promoci roku 1875 nejprve volontér berlínské psychiatrické kliniky, potom asistent Ústavu choromyslných v dolnosaské osadě Wehnen [3,15]. A v tomto nastávajícím průkopníku moderní neurologie našel Duchennem a Charcotem v Salpêtriére uhrazenutý internista Kahler pravého badatelství bližence. Oba měli krátce před habilitací (Arnold Pick pro psychiatrii a neurologii 24. června 1878, Otto Kahler pro speciální lékařskou patologii a terapii vnitřních nemocí 19. srpna [15], nikoli v roce 1875, jak je někde psáno [3,6,23]), nýbrž 1878 [15,24]), když článkem zavádějícím pojem „**kombinovaná systémová onemocnění**“ pro současnou systematickou degeneraci dlouhých drah zadního a postranního provazce hřbetní míchy (Ueber combinirte Systemerkrankungen des Rückenmarkes. Arch Psychiat Nervenkr 1878; 8: 251–282 a 9: 413; s A. Pickem) vystoupili poprvé jako autorská dvojice, načež v letech 1878–1881 plnili spolu stránky periodik Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten (1878–1880), Vierteljahrschrift für die praktische Heilkunde (1879), Berliner klinische Wochenschrift (1879) a Zeitschrift für Heilkunde (1880, 1881) objevnými příspěvky k patologii a patologické anatomii ústřední nervové soustavy (Beiträge zur Patho-

Obr. 21. Pražský anatom Carl Toldt (1840–1920)

Obr. 22. Pražský psychiatr a neurolog Arnold Pick (1851–1924)

logie und pathologischen Anatomie des Centralnervensystems. Vjschr Prakt Heilk 1879; 141: 1–86, s A. Pickem. Ibid. 1879; 142: 1–102, s A. P.) týkajícími se ataxie jako příznaku onemocnění ústřední nervové soustavy (Ueber Ataxie als Symptom von Erkrankung des Centralnervensystems. Prag Med Wochenschr 1879; 4: 15, 21), případu slovní hluchoty (Ein Fall von Worttaubheit. Vjschr Prakt Heilk 1879; 1: 24; s A. P.), lokalizace posthemiplegických pohybových jevů (Ueber die Localisation der posthemiplegischen Bewegungserscheinungen. Vjschr Prakt Heilk 1879; 1: 31–50; s A. P.), ataxie i ataxie po akutních onemocněních (Ueber Ataxie und Ataxie nach acuten Erkrankungen. Vjschr Prakt Heilk 1879; 1: 50–86; s A. P.), nálezu ve hřebetní míše syfilitickeho dítěte (Befund im Rückenmarke eines syphilitischen Kindes. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 1–5; s A. P.), tvorby vakuol v gangliových buňkách hřebetní míchy (Ueber Vacuolenbildung in den Ganglienzellen des Rückenmarkes. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 5–17; s A. P.), znetvoření lidské hřebetní míchy v příspěvku k teorii neuropatické dispozice (Missbildung eines menschlichen Rückenmarkes; ein Beitrag zur Theorie der neuropathischen Disposition. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 17–20; s A. P.), syringomyelie (Beitrag zur Lehre von der Syringo- und Hydromyelie. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 20–41; s A. P.), učení o ataxii (Zur Lehre von der Ataxie. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 83–97; s A. P.) a znova učení o neuropatické dispozici (Zur Lehre von der neuropathischen Disposition. Berl Klin Wochenschr 1879; 16: 135–138; s A. P.).

Kahlerův (Kahlerův-Pickův) zákon

Než se Arnold Pick v listopadu roku 1880 stal ředitelem Zemského ústavu choromyslných v Dobřanech u Plzně [3,15], Kahler s ním ještě objevil pravidlo uspořádání nervových vláken v zadních provazcích hřebetní míchy, podle nějž vystupné větve vláken zadního kořene míš-

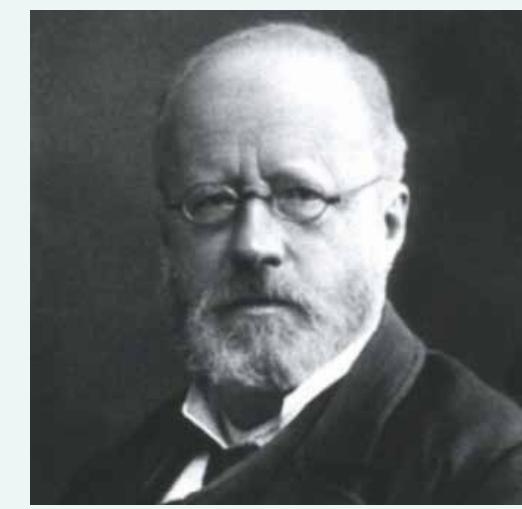
ního nervu stoupají v zadním míšním provazci po laterální straně vystupních větví vláken kaudálnějšího sousedního zadního kořene, takže mediální oddíl zadního provazce sestává z dlouhých drah křížových nervů, kdežto v laterálním oddílu zadního provazce se soustředují dlouhá vlákna krčních nervů (Ueber combinarthe Systemerkrankungen des Rückenmarkes. Arch Psychiat Nervenkr 1880; 10: 179–204, 297–365; s A. Pickem); vlivem současníků tak bezprostředních jako budapešťský Karl Schaffer [25] i následovníků tak slavných jako madridský Santiago Ramón y Cajal [26] se pro toto pravidlo v odborném písemnictví trvale ujal název **Kahlerův-Pickův zákon**, často též jednoduše **Kahlerův zákon**.

V jedné z mnoha společných publikací projevují Kahler s Pickem vděčnost přednostům II. lékařské kliniky a Patologickoanatomického ústavu Karlo-Ferdinandovy univerzity: „Také za materiál k tomuto pokračování svých příspěvků vděčíme pánum profesorům vládnímu radovi Hallovi a Klebsovi“ (Weitere Beiträge zur Pathologie und pathologischen Anatomie des Centralnervensystems. Arch Psychiat Nervenkr 1880; 10: 179–204, 297–365, s A. Pickem). O profesoru Hallovi už byla řec; teď ještě pár slov o tom druhém.

Edwin Klebs

Druhý z obou adresátů Kahlerova a Pickova poděkování **Edwin Theodor Albrecht Klebs** (1834–1913, obr. 23), jehož jméno nosí rod *Klebsiella* z čeledi *Enterobacteriaceae*, třebaže on proslul zejména objevem původce záškrty, zvaného dnes *Corynebacterium diphtheriae* – rodák z východopruského Královce, pražský profesor patologické anatomie (1873–1882) a poslední přednosta Patologickoanatomického ústavu Karlo-Ferdinandovy univerzity před jejím rozdvojením podle obcovacího jazyka (1882) – zasloužil se o rozšíření tohoto ústavu, obohatení jeho

Obr. 23. Pražský patologický anatom Edwin Klebs (1834–1913)

Obr. 24. Pražský porodník a gynekolog August Breisky (1832–1889)

sbírek a zlepšení výuky; v letech 1878 a 1879 s pediatrem prof. Rittershainem a internistou doc. Friedrichem Ganghofnerem redigoval 3. a 4. ročník týdeníku *Prager medicinische Wochenschrift* a v akademickém roce 1879/80 byl děkanem tehdy ještě jednotné pražské lékařské fakulty [3].

August Breisky

Následující děkan (1880/1881), v Klatovech narozený gynekolog prof. **August Breisky** (obr. 24), vydával s přednostou II. lékařské kliniky prof. Josefem Hallou, s oftalmologem prof. Josefem Hasnerem von Artha a chirurgem prof. Karlem Gussenbauerem od roku 1880 v Praze u Tempského plynulé pokračování pražského fakultního čtvrtletníku *Vierteljahrsschrift für die praktische Heilkunde* (1844–1879) pod novým názvem *Zeitschrift für Heilkunde*; do 1. ročníku přispěla autorská dvojice Kahler a Pick dalším článkem o slovní hluchotě (Zur Geschichte der Worttaubheit. *Zschr Heilk* 1880; 1: 1; s A. Pickem).

Redaktor týdeníku *Prager medicinische Wochenschrift*

Nejen jako autor je Otto Kahler zapsán v odborném písemnictví: v letech 1880–1888 **redigoval** 5.–13. ročník a roku 1889 prvních 13 čísel 14. ročníku týdeníku ***Prager medicinische Wochenschrift*** – prvních 5 let s docentem, od roku 1882 profesorem vnitřního lékařství Friedrichem Ganghofnerem, potom 2 roky s profesorem hygieny Isidorem Soykou a poslední 2 a čtvrt roku s profesorem oftalmologie Adolfem Schenklem a pediatrem Robertem Wolfem Raudnitzem (obr. 25).

Ferdinandova 25

Od 17. března 1881 byli Kahlerovi policejně přihlášeni v novorenesančním obchodním a nájemním domě č. 961/25 (obr. 26) [20] z roku 1870 (dnes zvaném „palác Metro“) na staroměstské straně Ferdinandovy (dnes Národní) třídy, kde je později vystřídá přednosta II. české lékařské kliniky [3] prof. **Emrich Maixner** [19,27].

Mezi Kahlerovými publikacemi té doby stojí za počínutnou i pochvalný článek o výkonnosti dosud v praxi opomíjené 25článkové termoelektrické baterie, jejíž

Obr. 25. Prager medicinische Wochenschrift 1889; 14(13) – poslední číslo redigované Kahlerem

patent vlastnil podnikatel Gustav Řebiček na Betlémském náměstí v Praze; trvanlivost typu vyvinutého vídeňským vynálezcem Franzem Noëm a vhodného pro tehdejší indukční přístroje dokládá Kahler více než ročním spolehlivým provozem v pražském fyziologickém ústavu (Ueber die Noë'sche Thermosäule. *Prag med Wochenschr* 1882; 7: 462–464).

Mimořádný profesor Karlo-Ferdinandovy univerzity

26. června [15] 1882 [6,15,24] byl Kahler jmenován **mimořádným** [15,24] profesorem speciální patologie a terapie vnitřních nemocí [6,15,24]. Do následujícího akademického roku 1882/1883 vstoupila pražská Karlo-Ferdinandova univerzita rozdělena ve 2 samostatné Karlo-Ferdinandovy univerzity, českou a německou, přičemž příslušnost každého z dosavadních pracovišť s personálem, budovou i zadřízením určil podle zákona z 28. února 1882 stávající přednosta, tehdy většinou Němec; v důsledku toho připadly **německé lékařské fakultě bez výjimky všechny ústavy a s výjimkou tří všechny kliniky** [4] včetně II. lékařské kliniky profesora Josefa Hally [3,4,15]. Německé lékařské fakulty tak připadly i mimořádný profesor Otto Kahler.

Jeho kapitola o **ústřední nervové soustavě** pro 2. vydání Toldtovy učebnice **histologie** roku 1884 [Toldt C. (ed.) Lehrbuch der Gewebelehre mit vorzugsweiser Berücksichtigung des menschlichen Körpers. 2. Aufl. Ferdinand Enke: Stuttgart 1884] uzavřela pražské období přátelské spolupráce: toho roku se totiž Carl Toldt po 8 letech budování anatomického ústavu v ulici U nemocnice vrátil do Vídně převzít II. stolici anatomie po prof. Langerovi a stejně jako předtím v Praze budovat v novostavbě i vídeňský ústav [28].

Obr. 26. Ferdinandova (dnes Národní) 961/25 – bydliště rodiny (1881–1889)

Pacient „Dr. L.“

V prosinci roku 1885 představil primář Kupecké nemocnice (obr. 22) na pražském Karlově Julius Rihl profesoru Kahlerovi nemocného trpícího od léta roku 1879 silnými spontánními i tlakem a pohybem vyvolávanými, v delších intervalech se vracejícími mnohadenními bolestmi v žebrech, páteři i svalstvu zpočátku bez objektivního nálezu, než se roku 1881 objevila albuminurie, roku 1883 hubnutí a bledost v obličeji, v únoru roku 1884 těžká bronchitida a katarální pneumonie, od září roku 1885 zhoršující se kyfóza horní hrudní páteře. Kahler při prosincové první návštěvě shledal anémii, bolestivost mnohých kostí a kyfózu už tak pokročilou, že při stoji se dolní žebra dotýkala hřebenů kyčelních; v moči pak byla identifikována bílkovina objevená roku 1847 Bence Jonesem při též chorobě, zvané tehdy ještě „**mollities ossium**“ a od 70. let XIX. století už „**myeloma multiplex**“ – mnohočetný myelom.

Přičiněním primáře Rihla vykročil Otto Kahler v prosinci roku 1885 do nového a – jak se ukáže – vrcholného období své vědecké dráhy, kdy v hlubokém zaujetí případem tak vážným po soustavném studiu postupu nemoci posléze v lednu roku 1889 v pražském lékařském týdeníku uveřejní úplný popis klinického obrazu u tohoto pacienta Kupecké nemocnice, jejž uvede jako „velmi činného praktického lékaře“ a skryje pod šifrou „Dr. L.“ [29]. Popis historicky zdaleka ne první, zato však ve své úplnosti nejdokonalejší dojde po čase zaslouženého uznání a v obecném povědomí spoji tuto chorobu s autorovým jménem tak samozřejmě, že roku 1897 nazve turínský kolega Camillo Bozzolo svou přednášku pro 8. kongres internistů v Neapoli prostě „*Sulla malattia di Kahler*“

Obr. 27. Ke Karlovu 458/4 – Kupecká nemocnice
(od roku 1862)

(O Kahlerově nemoci) [30] a toto eponymum v odborném jazyce zakotví.

Vrcholné období dráhy pražského internisty včetně 3 let průkopnického studia mnohočetného myelomu nelze ovšem předešlymi řádky o chorobě pacienta „Dr. L.“ odbýt; k náležitému vylíčení je třeba samostatného pojednání.

Zkratky použité v tomto oddíle:

AHMP – Archiv hlavního města Prahy

AUK – Archiv Univerzity Karlovy

BBČ – Bubeneč

HV – kostel sv. Havla

N – narození

NA – Národní archiv

O – oddaní

PMS – kostel Panny Marie Sněžné

PŘ – Policejní ředitelství

SM – Smíchov

SOA – Státní oblastní archiv

Z – zemřelí

Prameny a literatura

- Čech P. Otto Kahler a jeho rod: I. Předkové (ke 125. výročí smrti). Vnitř Lék 2018; 64: 47–53.
- AHMP, matrika HV N16, N 1842–1849: 229 (231).
- Adamec J, Hlaváčková L (eds). Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939. Díl I. A–K. Univerzita Karlova: Praha 1988: passim. – Hlaváčková L, Svobodný P. (eds). Id. Díl II. L–Ž. Univerzita Karlova: Praha 1993: passim.
- Hlaváčková L. Dějiny lékařské fakulty 1848–1883. In: Havránek J (ed). Dějiny Univerzity Karlovy 1348–1990, III. Univerzita Karlova: Praha 1997: 139–151.
- AUK, Matricula facultatis medicinae Pragensis ab anno 1784 (M 64): 198, 201.
- Wyklický H., Kahler O. In: Neue Deutsche Biographie, Bd. 11. Duncer & Humblot: Berlin 1977: 26–27.
- SOA Plzeň, matrika Cheb-sv. Mikuláš 017, 1839–1844: 153.
- AHMP, matrika SM Z20, Z 1914–1917: 14.
- AHMP, matrika SM N16, N 1868–1870: 2.
- AHMP, matrika BBČ Z21, Z 1904–1915: 245.
- AHMP, matrika SM N17, N 1870–1872: 211.
- Hedwig Anna Wilhelmine Henriette Schmeykal. In: GENI. Dostupné z WWW: <<https://www.geni.com/people/Hedwig-Schmeykal/6000000053646230024>>.
- AHMP, matrika SM N19, N 1873–1876: 44.
- AHMP, matrika SM Z13, Z 1873–1880: 6.
- Hlaváčková L, Svobodný P. Biographisches Lexikon der Deutschen medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945. Univerzita Karlova: Praha 1998: passim.
- AHMP, matrika HV O16, O 1875–1902: 15.
- AHMP, matrika HV N17, N 1850–1855: 173 (176).
- Wurzbach C. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, Bd. 59. K. K. Hof- und Staatsdruckerei: Wien 1890: 236–237.
- Ruth F. Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Pavel Körber: Praha 1903, I. díl: 188, II. díl: 823–824.
- NA, PŘ I, konkripce, karton 247, obraz 909.
- AHMP, matrika PMS N10, N 1875–1883: 90, 122.
- NA, PŘ I, konkripce, karton 130, obraz 301.

- 23.** Rabl C. Anatomie. In: Die deutsche Karl-Ferdinands-Universität in Prag unter der Regierung Seiner Majestät des Kaisers Franz Josef I. Verlag der J. G. Calve'schen k. u. k. Hof- u. Universitätsbuchhandlung (Josef Koch): Prag 1899: 176–178, 183. – Příbram A, Jaksch Ritter von Wartenhorst R. Innere Medicin. *Ibid.*: 207, 239, 260, 267–268.
- 24.** Pagel J. Biographisches Lexikon hervorragender Ärzte des neunzehnten Jahrhunderts. Urban & Schwarzenberg: Berlin – Wien 1901: 835–836.
- 25.** Schaffer K. Beitrag zur Histologie der secundären Degeneration. Zugleich ein Beitrag zur Rückenmarksanatomie. *Arch Mikrosk Anat* 1894; 43: 252–266.
- 26.** Ramón y Cajal S. Textura del sistema nervioso del hombre y de los vertebrados. N. Moya: Madrid 1899: 421, 423.
- 27.** NA, PŘ I, konskripce, karton 365, obraz 135.
- 28.** Schumacher S. Carl Toldt †. *Anat Anzeiger* 1921; 54: 82–91.
- 29.** Kahler O. Zur Symptomatologie des multiplen Myeloms. *Prag Med Wochenschr* 1889; 14: 33–35, 1889; 14(5): 45–49.
- 30.** Bozzolo C. Sulla malattia di Kahler. In: *Lavori dei congressi di medicina interna. Ottavo congresso tenuto in Napoli nell'ottobre 1897: Roma 1898*: 208–219.

MUDr. Pavel Čech

✉ pavel.cech@lf3.cuni.cz

Kabinet dějin lékařství 3. LF UK, Praha

www.lf3.cuni.cz

Doručeno do redakce 20. 9. 2018